

Jaroslav Hašek

(1883 – 1923)

Hašek pocházel z rodiny předčasně zesnulého učitele matematiky. Po nedokončených studiích na gymnáziu se vyučil drogistou a nakonec maturoval na obchodní akademii. Stal se zaměstnancem banky Slavia, brzy se ale začal živit výhradně novinářinou a literaturou. V té době se také seznámil s českými anarchisty. Začal vést bohémský a tulácký život (prošel pěšky mj. Slovensko, Halič, Uhry). Povídky z těchto cest mu tehdy otiskovaly Národní listy. Začal mít ale problémy s alkoholem, které se stupňovaly.

Haškovy toulky :

Podívej se na internetové stránky, na mapu Haškových toulek:

<http://maps.google.cz/maps/ms?msid=207804751635165334365.00046e4d57e34b1359604&msa=0&ll=50.401515,13.930664&spn=10.707208,19.753418>

Toulavé House. Tak Haška nazval Radko Pytlík ve své stejnojmenné knize.

Seznámil se s Jarmilou Mayerovou, se kterou se později oženil. V roce 1907 byl krátce vězněn za svoji anarchistickou činnost.

Roku 1908 redigoval **Ženský obzor**, od 1910 **Svět zvířat**, od 1911 přispíval do **Českého slova**, dále pak do **Pochodně**, **Humoristických listů**, **Kopřiv**, **Karikatur**, nějaký čas vedl též Kynologický ústav, což ho později inspirovalo ke knize **Můj obchod se psy**.

evropský
sociální
fond v ČR

INVESTICE DO ROZVOJE VZDĚLÁVÁNÍ

V roce 1911 založil **Stranu mírného pokroku v mezích zákona**, politickou mystifikaci karikující volební poměry, a vystupoval jako její kandidát. V tomto období byl spolu s F. Langrem, E. A. Longenem, E. E. Kischem a dalšími spoluautorem řady kabaretních vystoupení, kde byl i hlavním účinkujícím.

MANIFEST STRANY MÍRNÉHO POKROKU V MEZÍCH ZÁKONA K POSLEDNÍM VOLBÁM

Jakmile byla rozpuštěna říšská rada, usnesl se náš výkonný výbor, sídlem v Kravíně na Královských Vinohradech, účastníci se pilně volebního ruchu samostatnou kandidaturou; i byl nalepen v Kravíně tento manifest:

Lide český!

Bylo to roku 1492, když Kolumbus vyplul z Janova za tím účelem, aby objevil Ameriku. Od té doby uplynulo několik století a my zcela právem musíme souditi, vidíme-li dnes onen pokrok v zemi Kolumbem objevené, že pokrok ten nemohl vzniknouti náhle cestou snad násilnou, nýbrž že pokrok ten od onoho historického děje, kdy nejslavnější Čech, Kolumbus, Ameriku objevil a vyplul z Janovic, postupoval cestou mírnou v mezích zákona a že by rozhodně dnes Amerika nestála na takovém stupni vzdělanosti, kdyby byl Kolumbus ji neobjevil. Kolumbus však se nebál, a veden jsa již tenkrát zásadou, mírný pokrok v mezích zákona', dovolil se slavných úřadů a připlul na kraj Ameriky, aby věc nepřepínal do krajnosti. Teprve po něm jeden Američan objevil celou vlastní pevninu a jmenuje se po něm Amerikou. Potom bylo třeba teprve vyhubit Indiány, zavést otroctví, a tak zavádět všude pokrok, poznenáhlu, pomalu, až konečně vidíme, že za řadu století podařilo se Edisonovi vynalézt fonograf. Kdyby byl býval Kolumbus do Ameriky nejel, nepokusil se vůbec o svou turistickou výpravu, rvali by se dále Indiáni mezi sebou a neměli bychom ani fonografu, a tento stát nemel by zdroj svých příjmů, tabákový monopol, prostý lid na venkove nemel by své škrubáčky, nebyly by známy brambory a kořalka z nich, bylo by zkrátka po blahobytu. Kolumbus tedy zkusil a Ameriku objevil, znaje již ono krásné, staročeské heslo: ‚Zkusil a udělal trakář.‘

A tak i my předstupujeme před tebe, český lide, s novým piktogramem. Zkusili jsme založit novou stranu politickou a jsme přesvědčeni, že půjde to tak, jak praví polské přísloví: ‚Z malinké jiskérky velký oheň bývá.‘

Český lide! Čechové! Rodáci! - Kolumbus také nevěděl, jaké ovoce přinese jednou jeho cesta do Ameriky, co vzejde z jeho podniku (...)

A tak ani my, založivše novou stranu politickou, nemáme ani a nemůžeme mít tušení, co dobrého strana ta vykoná pro lidstvo, zejména však pro tebe, drahý lide český!

A vy všichni jistě otážete se po názoru strany, po jejím programu. Který název může být však krásnější než ono heslo, které si strana nová napsala na svůj štít - ,mírný pokrok v mezích zákona'?

(...)

V Praze v měsíci dubnu 1911 Za výkonný výbor strany mírného pokroku v mezích zákona: Eduard Drobílek Dreischuh Jaroslav Hašek, Josef Skružný Josef Lada Dr. Boh. Šmeral, Inž. Kún Dr. Novák JUDr. Slabý, policejní komisař, Emanuel Škatula

V roce 1915 narukoval Jaroslav Hašek v Českých Budějovicích k 91. pluku a s ním odjel na haličskou frontu v Rusku. O úmyslu narukovat téměř nikomu neřekl, proto byl nějakou dobu hledaný. Od září 1915 do léta 1916 byl v zajetí v táboru Dárnice u Kyjeva a vstoupil do Československých legií. Zúčastnil se i bitvy u Zborova.

Koncem února 1918 po ústupu čs. legií vstoupil do Československé sociálně-demokratické strany dělnické v Rusku. V březnu přijel do Moskvy a začal spolupracovat s bolševiky. V dubnu přestoupil z čs. legií do Rudé armády a přijel do Samary, následující rok byl ředitelem armádní tiskárny v Ufě, náčelníkem oddělení pro práci s cizinci aj. Co vedlo Haška k opuštění myšlenky anarchismu a přijetí socialistických myšlenek, nikde neobjasnil. Na základě jeho díla lze říci, že k anarchii měl rozhodně blíže.

Víte že:

V Rusku se Hašek znovu oženil a po návratu do Čech nebyl souzen za mnohoženství jen díky tomu, že v Rusku nebyl zrovna pořádek a neuznávaly se vzájemně různé smlouvy.

INVESTICE DO ROZVOJE VZDĚLÁVÁNÍ

V prosinci 1920 se vrátil do Prahy, kde se vrátil ke svému bohémskému způsobu života. Mnoho historek z této doby sepsal Haškův přítel Zdeněk Matěj Kuděj. 25.srpna 1921 odešel do Lipnice nad Sázavou, kde zemřel 3.ledna 1923 ochrnutím srdce.

Nejzajímavější je sledovat Haškovo působení v Rusku v letech 1916–1920. Zde nikdy nebyl a dodnes není vnímán jako bohém a pouhý humoristický spisovatel. Naopak, jako velmi zodpovědný bolševický armádní funkcionář a vážený intelektuál.

Přečtěte si úvodní životopis a doplňte údaje:

Nejslavnějším dílem Jaroslava Haška jsou [].
Jedná se o [] bez pevné dějové [], který tvoří sled obrazů, příhod a Švejkova vyprávění. Hašek napsal [] díly, přičemž ten poslední nedokončil. Při psaní čerpal inspiraci z vlastních []. Byl totiž vojákem a zúčastnil se []. Domů se vrátil teprve v roce []. Přes vážnou dobu, o kterou se jedná, jsou události podávány s [] a []. Kromě Švejka Hašek napsal množství drobných [], především črt, povídek a humoresek.

evropský
sociální
fond v ČR

MINISTERSTVO ŠKOLSTVÍ,
MLÁDEŽE A TĚLOVÝCHOVY

INVESTICE DO ROZVOJE VZDĚLÁVÁNÍ

OSUDY DOBRÉHO VOJÁKA ŠVEJKA ZA SVĚTOVÉ VÁLKY

(1921 – 1924)

(...) Vrhnuv strašný, zdrcující pohled na Švejka, podepsal listiny, a propustiv vojáka, kynul Švejkovi, aby ho následoval do pokoje.

Oči nadporučíka vysílaly strašlivé blesky. Usednuv na židli, přemýšlel, dívaje se na Švejka, kdy má začít s masakrem.

„Napřed mu dám pár přes hubu,“ myslal si nadporučík, „pak mu rozbiju nos a utrhnu uši a potom dál se už uvidí.“

A naproti němu hleděl upřímně a dobrosrdečně na něho pár dobráckých nevinných očí Švejkových, který odvážil se přerušit ticho před bouří slovy: „Poslušně hlásím, pane obrlajtnant, že jste přišel o kočku. Sežrala krém na boty a dovolila si chcípnout. Hodil jsem ji do sklepa, ale do vedlejšího. Takovou hodnou a hezkou angorskou kočku už nenajdete.“

„Co s ním udělám?“ mihlo se hlavou nadporučíkovi, „má, pro Krista pána, takový pitomý výraz.“

A dobrosrdečné nevinné oči Švejkovy dál zářily měkkostí a něhou, kombinovanými výrazem naprosté duševní rovnováhy, že všechno je v pořádku a nic se nestalo, a jestli se něco stalo, že je to také v pořádku, že se vůbec něco děje.

Nadporučík Lukáš vyskočil, ale neudeřil Švejka, jak původně zamýšlel. Zamával mu pod nosem pěstí a zařval: „Vy jste, Švejku, ukradl psa!“

„Poslušně hlásím, pane obrlajtnant, že vo žádným takovým případě za poslední dobu nevím a dovoluji si, pane obrlajtnant, poznamenat, že s Maxem jste šel odpůdne na procházku, a tak jsem ho nemohl ukradnout. Mně to hned bylo nápadný, když jste přišel bez psa, že se asi muselo něco stát. Tomu se říká situace. Ve Spálený ulici je nějakej brašnář Kuneš a ten nemoh jít se psem na procházku, aby ho neztratil. Vobyčejně ho nechal někde v hospodě nebo mu ho někdo ukrad nebo si ho vypůjčil a nevrátil...“

„Švejku, dobytku, himmellaudon, držte hubu!

INVESTICE DO ROZVOJE VZDĚLÁVÁNÍ

Buď jste takový rafinovaný ničema, nebo jste takový velbloud a blboun nejapný. Jste samý příklad, ale povídám vám, se mnou si nehrajte. Odkud jste přived toho psa? Jak jste k němu přišel? Víte, že patří našemu panu plukovníkovi, který si ho odvedl, když jsme se náhodou potkali? Víte, že je to světová ohromná ostuda? Tak řekněte pravdu, ukrad jste ho, nebo neukrad?”

„Poslušně hlásím, pane obrlajtnant, že jsem ho neukrad.“

„Věděl jste o tom, že je to kradený pes?”

„Poslušně hlásím, pane obrlajtnant, že jsem věděl, že je ten pes kradenej.“

„Švejku, ježíšmarjá, himmelhergot, já vás zastřelím, vy hovado, vy dobytku, vy vole, vy hajzle jeden. Jste tak blbej?”

„Tak, poslušně hlásím, pane obrlajtnant.“

„Proč jste mně vodil ukradenýho psa, proč jste mně tu bestii nasadil do bytu?”

„Abych vám udělal radost, pane obrlajtnant.“

A Švejkovy oči dobrácky a něžně podívaly se nadporučíkovi do tváře, který si sedl a zaúpěl: „Proč mne bůh trestá s tímhle hovadem?”

V tiché resignaci seděl nadporučík na židli a měl takový pocit, že nemá tolik síly nejen dát Švejkovi pohlavek, ale dokonce ukrotit si cigaretu, a sám nevěděl ani, proč posílá Švejka pro „Bohemii“ a „Tagblatt“, aby si Švejk přečetl plukovníkův inserát o ukradeném psu.

evropský
sociální
fond v ČR

MINISTERSTVO ŠKOLSTVÍ,
MLÁDEŽE A TĚLOVÝCHOVY

INVESTICE DO ROZVOJE VZDĚLÁVÁNÍ

S rozevřenými novinami na insertní části vrátil se Švejek. Celý zářil a radostně hlásil: „Je to tam, pane obrlajtntant, tak vám pěkně popisuje pan obršt toho ukradeného stájového pinče, jedna radost, a ještě dává vodměnu 100 korun, kdo mu ho přivede. To je moc slušná vodměna. Vobyčejně se dává vodměna 50 korun. Nějakej Božetěch z Košíř, ten se jen tak živil. Ukrad vždycky psa, pak hledal v inserátech, kdo se zaběh, a hned tam šel. Jednou ukrad pěkného černého špice, a poněvadž se majitel nehlásil v inserátech, zkusil to a dal si inserát do novin sám. Proinseroval celou pětku, až konečně se jeden pán přihlásil, že je to jeho pes, že se mu ztratil a že myslel, že by to bylo marný ho hledat. Že už nevěří na poctivost lidí. Teď ale vidí, jak přece jen se ještě najdou poctiví lidi, což ho náramně těší. Je prej zásadně od toho odměňovat poctivost, ale na památku že mu daruje svou knížku o pěstování květin doma i v zahrádce. Milej Božetěch vzal toho černého špice za zadní nohy a votlouk ho tomu pánovi o hlavu a vod tý doby se zařek, že nebude inserovat. Radši psa prodá do psince, když se o něho v inserátech nechce nikdo hlásit.“

„Jděte ležet, Švejku,“ poručil nadporučík, „vy jste s to blbnout až do rána.“ Šel též spat a v noci se mu zdálo o Švejkovu, že Švejek ukradl také koně následníkovi trůnu, přivedl mu ho a následník trůnu že toho koně při přehlídce poznal, když on, nešťastný nadporučík Lukáš, na něm jel před svou rotou.

Ráno bylo nadporučíkovi jako po prohýřené noci, ve které mu napohlavkovali. Neobyčejně těžká jakási duševní můra ho pronásledovala. Usnul ještě k ránu, vysílený strašným snem, a probudilo ho klepání na dveře, ve kterých se objevila dobrácká tvář Švejka s otázkou, kdy má pana nadporučíka vzbudit.

Nadporučík zasténa v posteli: „Ven, dobytku, to je něco strašného.“

Když pak byl již vzhůru a Švejek mu přinesl snídani, byl nadporučík překvapen novou otázkou Švejka: „Poslušně hlásím, pane nadporučíku, nepřál byste si, abych vám zaopatřil nějakýho pejska?“

INVESTICE DO ROZVOJE VZDĚLÁVÁNÍ

Glavata I.

Žasa' brati' dobre'ho voja'ka Svejka do
sa'love' valky.

Tak nám jabili Ferdinauda, cika poduhovacka
pauu Svejka, který opustil před lety vojenskou
službu, když byl definitivně prohlášen vojenskou
lékařskou komisí za blba, živil se prodáváním
všech svých náčítokových oblud, kterým psal val-
ky.

Stomé tohoto zavěštění byl stíjen rheumatismem
a malal si jinde kolera opodobitkou.

Kerjko Ferdinauda, pauu Müllerova, otájal se
Svejka, nepřestávají si mao'rovat kolona, ja pauu
dva Ferdinaudy. Jednoho ten je sloukem v drogistu
Prisny, a vyjit mu tam jednou vrytem sa'ker ad jakého
maja' se slasy a se tom žvish jite' Ferdinauda
kokošku, co ktra' ty pač hořinka. Tobou naci' židna'
škoda.

Alle, mi'ostprace, ^{pauu} arcivévodu Ferdinauda, toho
je ono priste, toho llastyho, na'božnyho.

v Jasio marja, vybršel Svejka, to je dobnj. A kde
al ma' to, pauu arcivé'vodovi' stalo?

Práskli ho v Sarajevu mi'ostprace z revolucny
nědi. Tel sam s tou svou árcikněžnou v automobilu.

evropský
sociální
fond v ČR

MINISTERSTVO ŠKOLSTVÍ,
MLÁDEŽE A TĚLOVÝCHOVY

INVESTICE DO ROZVOJE VZDĚLÁVÁNÍ

Úkoly pro práci s textem v hodině

1. Charakterizujte dialog mezi Švejkem a nadporučíkem Lukášem; jak rozumíte Švejkově odpovědi na Lukášův dotaz „Jste tak blbej?“.
2. Popište, jakými uměleckými prostředky tvoří Hašek literární postavu.
3. V jakém poměru je rozsah textu vypravěče a dialogu postav? Jakou funkci má dialog v prozaickém textu?
4. Charakterizujte postavu nadporučíka Lukáše s uplatněním znalostí z četby celého díla.
5. Popište, jakou funkci mají v textu Švejkovy historky ze života a srovnajte je s hospodskou historkou B. Hrabala.
6. Charakterizujte lexikální a syntaktickou stránku díla.
7. Určete, kdo je autorem nejznámějších doprovodných ilustrací k textu.
8. Zařaďte rukopisnou stránku do kontextu celého díla.

Připravte si referát: Kdo to byl František Ferdinand d'Este? Proč a kým byl na něj spáchán atentát.

Zadání témat seminárních prací pro práci s filmem *Osudy dobrého vojáka Švejka za světové války* (1. díl: *V zázemí, 1921*)

Švejk jako literární typ – srovnání s jinou literární postavou světové literatury (např. Cervantes, Kafkovi hrdinové,...)

popis Švejka /věk.../, ilustrace k románu, filmové zpracování

Švejkovy vlastnosti, názory a postoj ke světu, které hodnoty považuje za důležité (porovnejte slovní prohlášení a jednání)

INVESTICE DO ROZVOJE VZDĚLÁVÁNÍ

konkrétní místa a děje související s naším regionem

Instituce, se kterými se Švejk setká, kdo je zastupuje; jak se Švejk ve styku s těmito institucemi chová.

V 35 letech měla jsem za sebou 18 let pilné, plodné práce, Do roku 1914 zaplavovala jsem svými satirami, humoreskami a povídkami všechny České Časopisy. Měla jsem velký okruh Čtenářstva. Vypĺňovala jsem celá Čísła humoristických Časopisů tím způsobem, že jsem užívala nejřůznějších pseudonymů. Ale moji Čtenář i mne v tom většinou poznali. Myslela jsem si tedy naivně, že jsem spisovatelem. - "Nedělej tady dlouhé výklady. Čím byli doopravdy?" - Zarazila jsem se. Nahmátla jsem v kapse nekrolog a vyhrkla jsem zmateně: "S odpuštěním, opilcem s buclatýma rukama."

J. H. " Dušička Jaroslava Haška vypravuje" Irkutsk , srpen 1920